

Respect pentru Redactor: *Eugenia Petre*

Copertă: *Ionuț Ardeleanu-Paici*

Tehnoredactor: *Rodica Boacă*

Secretar de redacție: *Paulina Lămășanu*

Traducere după: N. Bagdasar, *Der Begriff des Theoretischen Wertes der Rickert. Darstellung und Kritik*, Berlin, Emil Ebering, 1927, 101 p.

© 2021 Editura Paideia

Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2

București, România

tel.: 021.316. 82.10

e-mail: office@paideia.ro

www.paideia.ro

www.cadourialese.ro

Nicolae Bagdasar

Conceptul de valoare teoretică la Rickert

Ediția a II-a

Traducere, note și comentarii,
anexe și postfață
de **Alexandru Boboc**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BAGDASAR, NICOLAE

Conceptul de valoare teoretică la Rickert / Nicolae Bagdasar ; trad., note și comentarii, anexe și postf. de Alexandru Boboc. - Ed. a 2-a. - București : Paideia, 2021

Conține bibliografie

ISBN 978-606-748-478-6

I. Boboc, Alexandru (ed. șt.)

paideia

București, 2021

CUPRINS

Notă introductivă	7
Conceptul de valoare teoretică la Rickert ..	11
Cuvânt înainte	13
Partea întâi	15
Prezentarea	17
A. Teoria cunoașterii	17
1. Tema teoriei cunoașterii. Diferite concepte de subiect și de obiect	17
2. Problema transcendenței și a imanenței	22
3. „Obiectul” cunoașterii și garantarea valorică a adevărului	39
4. Legătura valorilor cu realitățile	84
5. Conștiința în genere	91
B. Filosofia ca doctrină a valorii. Obiectul filosofiei	96
Partea a doua	105
Critica	107
A. Doctrina judecării	108
1. Valori și forme teoretice	108
2. Valabilitate actuală și valabilitate potențială	112
3. Adevărul judecăților	116

4. Sensul imanent și cele două metode teoretico-gnoseologice	120
B. „Conștiința în genere”	108
Indice bibliografic	128
Imperativismul	131
Bibliografie	243
ANEXE	245
Amintiri	247
Notă introductivă.....	247
Secretar de redacție al „Revistei de filosofie”, secretar al Societății Române de Filosofie	249
TEXTE INEDITE	261
<i>Corespondență</i>	263
<i>Restituiri: C. Rădulescu-Motru</i>	291
<i>Nicolae Bagdasar. O reevaluare bibliografică</i>	335
POSTFAȚĂ – Filosofie și istoria filosofiei în opera lui Nicolae Bagdasar	363

NOTĂ INTRODUCȚIVĂ

În contextul afirmării școlii filosofice românești, Nicolae Bagdasar (1896-1971) este reprezentativ îndeosebi pentru domeniile istoriei filosofiei, filosofiei culturii și filosofiei istoriei. Scrierile sale, în primul rând: *Filosofia contemporană a istoriei* (1930); *Din problemele culturii europene* (1931); *Istoria filosofiei românești* (1940); *Teoria cunoștinței* (1941); *Teoreticieni ai civilizației* (1969), constituie contribuții teoretico-metodologice remarcabile, care s-au înscris demult în bibliografia de bază a studiului filosofiei, iar traducerea din opera lui Kant (*Critica rațiunii pure, Critica rațiunii practice*) sunt astăzi de largă audiență în învățământul nostru universitar.

Prin activitatea sa universitară, ca și prin participarea nemijlocită la organizarea și funcționarea unor instituții (Casa Școalelor, Societatea Română de Filosofie) și a unor publicații („Revista de filosofie”, revista „Ethos”), precum și la pregătirea și publicarea cunoscutei lucrări: *Istoria filosofiei moderne* (5 volume: Omagiu Profesorului Ion Petrovici, 1937-1941), ilustrul filosof și om de cultură s-a afirmat cu contribuții de referință în creația teoretică și în viața spirituală contemporană, militând pentru afirmarea personalității istoriei și culturii naționale.

PREZENTAREA

A. Teoria cunoașterii

1. *Tema teoriei cunoașterii.*

Diferite concepte de subiect și de obiect

În filosofia contemporană domină încă o mare neclaritate cu privire la ceea ce este de înțeles ca atare sub termenul de teorie a cunoașterii. Se fac tot mereu încercări de a soluționa tema teoriei cunoașterii într-o fiziologie sau psihologie sau chiar sociologie a cunoașterii, pentru a-i justifica în cele din urmă dreptul de a fi o disciplină filosofică autonomă. Cât de greșite sunt asemenea încercări și cum prin aceasta cunoașterea filosofică nu face niciun pas mai departe, Rickert caută să o exprime clar în opera sa teoretico-gnoseologică fundamentală. Străduințele sale urmăresc neabătut să dovedească faptul că teoria cunoașterii are un domeniu stabil, exact delimitat de cele ale științelor empirice și vrea să fundamenteze pe el teoria cunoașterii ca o disciplină filosofică de sine stătătoare. De fapt, teoria cunoașterii, așa cum o înțelege Rickert, este ca atare, există indiferent de faptul dacă rezultatele științelor empirice sunt semnificate de vreun filosof într-un fel sau altul prin raportare la teoria cunoașterii; căci ea poate să ajungă la propria-i constituire indiferent

de felul prin care un partid sau altul este per-
tru sau împotriva teoriei cunoașterii. Rickert
îi pune acestei teorii sarcina de a explica în ce
constă obiectul cunoașterii sau, ceea ce conduc
tot la același lucru, cum ajunge cunoașterea la
obiectivitatea ei. Faptul că o asemenea teorie nu
se situează în sfera științelor speciale ne stă la
îndemână dintru început, căci este știut că nici
una dintre acestea nu-și pune problema obiecti-
vității cunoașterii. Împreună cu problema este
însă strâns legată și metoda, și pe aceasta Rickert
o consideră într-un demers care conduce la
la scopul său numai pe calea lipsei de premise
(Woraussetzunglosigkeit). Aceasta nu înseamnă
însă că ea procedează metodic cu totul lipsit de
premise, întrucât și metodele care procedează
fără premise trebuie totuși să presupună ceva.
La fel și teoria cunoașterii. Soluționarea proble-
mei ei trece astfel prin îndoiala teoretică, fără
ca prin aceasta, așa cum crede scepticismul să
trebuiească să rămână fixată în îndoială. Faptul
că ceva, de exemplu cunoașterea, există, trebuie
să-l presupună înainte de toate teoria cunoaș-
terii; și să presupună mai departe că există un
obiect independent de cunoaștere, însă faptic
inseparabil de ea, care dă măsura ce corespunde
cunoașterii ca obiectivitate; ea trebuie să presu-
pună și faptul că există un subiect și un obiect
în mod originar opus lui. Împreună, cele două
constituie primul și adevăratul punct de plecare
al teoriei cunoașterii. Toate celelalte însă, care
se pot pune la îndoială și care pot să servească
drept fundamentare incontestabilă a cunoaș-
terii, teoria cunoașterii nu trebuie să ezite a se
îndoii de ele.

Teoria cunoașterii se interesează „de esența
generală a cunoașterii”; ea caută să-și clarifice
dacă interpretarea, care înțelege cunoașterea
ca pe o concordanță a reprezentărilor cu o rea-

itate ce i se opune în mod conștient, ca obiect
al ei, se poate menține; ea caută totodată să-și
clarifice cum sunt înregistrate „conceptul gene-
ral de cunoaștere” sau „modul formal de a fi al
obiectului ei”, ce conțin ele în sine. Dacă își pune
astfel de întrebare, ea nu izbutește nicicum,
asa cum ar putea să pară aceasta în conflictul cu
faptele particulare; deoarece acestora le revin
toate alte probleme, care pot să existe mai de-
parte neatinse de problemele doctrinei cunoaș-
terii. Științele particulare cercetează adevăruri
de conținut, ele nu se întrebă, niciodată, de pil-
lă, despre ce fel de realitate au obiectele lor, în
ce raport se află ele formal cu subiectul; altfel
 spus, ele nu au niciun interes să se întrebe dacă
existența obiectelor lor este real immanentă sau
real transcendentă. Acestea constituie o inte-
rogare a teoriei cunoașterii. Ea vrea anume să
stabilească ce nu privește problemele științelor
particulare, și găsește că aceasta este determi-
narea formei ființei. Dacă științelor particulare
le aparține ca obiect faptul de a cerceta deter-
minarea de conținut a ființei, atunci doctrinei
cunoașterii îi revine sarcina de a prezenta esen-
ța formală a cunoașterii și de a aduce la expresie
sistematică semnificația ei pentru cunoașterea
realului. Teoria cunoașterii își pune ca problemă
ceea ce toate științele particulare fără excepție
presupun: existența obiectelor care sunt cerce-
tate de ele. În genere, acestea nu se preocupă de
ceea ce este de înțeles atunci când se afirmă că
ceva este „efectiv” (wirklich) sau „real”. Interro-
gările lor nu pătrund atât de adânc. Dar tocmai
aceasta este problema de bază a teoriei cunoaș-
terii. „Conceptul general al cunoașterii și obiec-
tul său” este ceea ce are să cerceteze în genere
teoria a cunoașterii.¹ Prin aceste probleme,

¹ Gegenstand, pp. 8, 13.